

ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΣ ΦΩΒΕΛ

Ο ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗΣ ΑΡΧΛΙΟΔΙΦΗΣ

Βεβαίως κάτι πρέπει να επικαλεσθῆ κανείς διὰ τὴν γράψην περὶ τοῦ πολυμῶρφου αὐτοῦ ἀνθρώπου. Θὰ προτιμήσωμεν νὰ επικαλεσθῶμεν τὸ πνεῦμα τοῦ ἴδιου, πρὸς διαφώτισιν τῶν διαφόρων σημείων τῆς πολυσχιδοῦς ἐργασίας του, ἂν μὴ καὶ τοῦ χαρακτήρος καὶ τῆς ψυχικῆς του ἐνγένει ὑποστάσεως· διότι περὶ αὐτῶν ἀμφι-

βάλλω ἂν ἐσκέφθη καὶ ὁ ἴδιος, μέσῳ τῶν περιπετειῶν τοῦ βίου του, αἵτινες ἐσκηνοθετήθησαν κατὰ τὴν ἡλικίαν τῆς ἀκμῆς του ἐντὸς τῆς χρονικῆς περιόδου τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως καὶ τῆς Ναπολεοντείου κοσμοδίνης, ἐδορυφορήθησαν δὲ ἀπὸ τὴν ἰδιορρυθμίαν τοῦ χαρακτήρος του, ἀπὸ τὴν μεγάλην του ἀτυχίαν καὶ τὴν ἀκόμη μεγαλύτεραν συγγραφικὴν του ὀκνηρίαν.

Ὁ Γάλλος αὐτὸς ἐπαρχιώτης — Λουδοβίκος, Φραγκίσκος Σεβαστιανὸς Φωβέλ εἶναι πλῆρες τὸ ὄνομά του — γεννηθεὶς περὶ τὸ ἔτος 1753 εἶχε μὲν πατέρα μικροῦπάλληλον καὶ ἀπὸν σιτέμπορον, ἀλλὰ μητέρα, ἀνωτέρας ἀνατροφῆς καὶ αἰσθητικῆς μορφώσεως Παρισινήν, ἡ ὁποία διωχέτευσεν εἰς τὸ αἷμά του τὴν καλλιτεχνικὴν τοῦ κόσμου ἀντίληψιν καὶ τὴν δεξιότητι τῆς χειρός, ὅπως τὴν ἀντίληψιν του ταύτην τὴν διατυπῶνῃ εἰς γραμμάς· ἀλλὰ καὶ τὸ φιλοπερίεργον καὶ ἐρευνητικὸν τοῦ χαρακτήρος του, ζητοῦντος πάντοτε κάτι νέον

νά εὐρη, εὐρόντος δὲ ἀπειροπληθῆ πράγματα πλὴν τῆς εὐτυχίας.

Ἡ Κυρία Καρλόττα Φωβέλ ἀπὸ τῶν πρώτων χρόνων τῆς ἡλικίας τοῦ υἱοῦ της ἐπέισθη, ὅτι καλλιτέχνην ἐγέννησε καὶ τὸν παρέδωκεν εἰς τὸ ἀδηλον μέλλον τῆς καλλιτεχνικῆς ζωῆς καὶ τὸν ἔρριψεν εἰς τὸν κύκλον ὁμοιομανῶν σπουδαστῶν.

Πολὺ γρήγορα, κατὰ τὸ ἔτος 1777 ἤδη, ὁ Φωβέλ ἀναγνωρίζεται ὡς ζωγράφος στρατιωτικῶν σκηνῶν, ἀλλὰ καὶ ἰδανικῆς τιнос συνθέσεως, εἰδους ἀποθιέσεως τοῦ Βολταίρου.

Ἦκμαζε τότε ὁ ἀρχαιομανῆς κόμης Choiseul-Gouffier, ὁ συλλαβὸν τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ μὴ συντελεσθέντος ἀτυχῶς ἐξ ὀλοκλήρου μεγαλειώδους ἔργου: τῆς «Εἰκονογραφημένης περιηγήσεως εἰς τὴν Ἑλλάδα».

Εἰς τὴν Ἀνατολὴν ἀπεστάλη ὑπ' αὐτοῦ ὁ μηχανικὸς καὶ ἀρχιτέκτων Fouchierot, ὅστις παρέλαβεν ὡς βοηθόν του τὸν ζωγράφον Φωβέλ.

Καὶ ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου — εὐρισκόμεθα εἰς τὸ ἔτος 1780 — ἀρχίζει ἡ περιηγητικὴ ἐμφάνισις τοῦ Φωβέλ.

*
* *

Διὰ τῆς Ἰταλίας χωροῦντες καὶ φθάνοντες μέχρι τῆς Βενετίας — ἐκεῖ εὐρίσκοντο τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ἀπεκαλύφθη ἡ συνωμοσία τοῦ Πιζάνη καὶ Κονταρίνη — καταπλέουν κατόπιν εἰς τὴν Κέρκυραν οἱ δύο συνάδελφοι.

Ἀπὸ ἐκεῖ ἀρχίζουν αἱ ἀρχαιολογικαὶ καὶ καλλιτεχνικαὶ ἀσχολίαι των καὶ συνεχίζονται εἰς ἅπασαν σχεδὸν τὴν Ἑπτάνησον καὶ τέλος διὰ τῆς Λευκάδος εἰς Πρέβεζαν, ὅπου φθάνουν καταδιωκόμενοι ἀπὸ πλοῖα κουρσάρων.

Ζωγραφίζει τότε ὁ Φωβέλ εἰς τὴν Νικόπολιν καὶ ἀναχωρεῖ μετὰ τοῦ προϋσταμένου του φθάνων διὰ τοῦ Ἀμβρακοῦ καὶ τῆς Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας εἰς Ἀχαΐαν.

Ὅταν ὅμως διήρχοντο διὰ τῆς Ναυπάκτου ἀπεβιβάσθησαν μετὰ τὴν πρόθεσιν νὰ ἐπισκεφθοῦν τὸν χώρον τῶν Δελφῶν. Ἄλλ' εἰς τὸ Καστρί φυλακίζονται ὡς ὑποπτοὶ — μὴ λησμονῶμεν τὰς ὄψοσοιτικὰς ἀναστατώσεις καὶ τὰς κατόπιν

Τουρκαλβανικὰς ἐπιδρομὰς — καὶ εἶναι ζήτημα ἂν θὰ ἀπεφυλακίζοντο, ἢ δὲν θὰ ἐθεωρεῖτο πρακτικώτερον νὰ ἀποκεραλισθοῦν, ἂν δὲν ἐνεφανίζετο κάποιος ἀπροσδόκητος καὶ θεόπνευστος προστάτης αὐτῶν: ἕνας ἐρημίτης χαίρων καὶ παρὰ τοῖς Τούρκοις φήμην Ἁγίου. Παρακαλεῖ λοιπὸν, ἀφοῦ πρῶτον ἐδεήθη, ὑπὲρ αὐτῶν, καὶ ἡ ἐλευθερία ἀποδίδεται εἰς τὸν Foucherot καὶ εἰς τὸν Φωβέλ.

Ἐπισκέπτονται τότε διαφόρους πόλεις καὶ τοποθεσίας τῆς Πελοποννήσου ἀρχαιολογικῆς σημασίας — πρὸ παντὸς τὰς Μυκήνας, ἀλλὰ καὶ τὴν Τύρινθα — δὲν λησμονοῦν τὴν Σάρτην καὶ τὴν Ὀλυμπίαν — καὶ διὰ τοῦ Ναυπλίου φθάνουν εἰς τὴν Κόρινθον, προτιθέμενοι νὰ ἔλθουν καὶ κυρίως νὰ ἐργασθοῦν εἰς τὴν Ἀττικὴν.

Ἐπιθυμοῦν δὲ νὰ βαδίσουν διὰ τῶν ἀκτῶν, ἀλλ' ἀναγκάζονται νὰ διέλθουν ἀπὸ τὸ Παλιοβοῦνι, ὅπου ἐδρεύει ὁ εἰσπράκτωρ τῶν διοδίων.

Καὶ φθάνουν ἐπὶ τέλους εἰς τὰς Ἀθήνας τὴν 1 Φεβρουαρίου (ἔ. ν) τοῦ ἔτους 1781.

Τὰς πρώτας ὅμως ἐντυπώσεις ἀπολαμβάνει μόνος ὁ Foucherot, διότι ὁ Φωβέλ ἔχει προσβληθῆ ἀπὸ πυρετόν.

Ὁ Πρόξενος Γάσπαρης τὸν περιποιεῖται καὶ ἡ ὑγεία του ἀποκαθίσταται ταχέως.

Τώρα κέντρον ἔχοντες τὰς Ἀθήνας ἀρχίζουν τὰς ἐκδρομὰς καὶ τὰ μικροταξιδάκια.

*
* *

Ὁ Φωβέλ κυριολεκτικῶς εὐρίσκεται ἐν ἐκστάσει πρὸ τῆς Ἀκροπόλεως, ἀλλὰ καὶ μὴ λησμονῶν τὴν ἀποστολὴν του ἀρχίζει νὰ ἐρευνᾷ καὶ νὰ σχεδιάζῃ τὰ μνημεῖα τῆς ἐξ ἄλλου ὁ Foucherot διαγράφει χάρτας τῶν περιχώρων τῶν Ἀθηνῶν, καὶ κατόπιν τῆς Σαλαμῖνος καὶ τῆς Ἐλευσίνος, χρησιμοποιηθέντας εἰς τὸν Νέον Ἀνάκτορον τοῦ Ἀββᾶ Βαρθελεμύ.

Ἐπισκέπτονται πάλιν τὴν Πελοπόννησον, μεταβαίνουν εἰς τὴν Ἐπίδαυρον, πλέουν εἰς τὸν Πόρον καὶ τὴν Αἴγιναν ἐπιστρέφουν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἀρχίζουν τώρα μεγάλην

πορείαν διὰ Βοιωτίας καὶ Φωκίδος φθάνοντες μέχρι τῶν Γεμπῶν.

Τὸν Ἰούνιον τοῦ 1782 εὐρίσκομεν αὐτοὺς πάλιν εἰς τὰς Ἀθήνας.

Τότε ὁ Φωβέλ ζωγραφίζει τὴν οἰκίαν τοῦ Προξένου Γάσπαρη ὑπὸ τὴν ὁποίαν γράφει τὸ ἀνυπόκριτον θλιῦντιν ἔμφανίζον σημεῖωμα :

«9 Ἰουνίου 1782· παραμονὴ τῆς ἀναχωρήσεώς μας».

Ἐπιβιβάζονται εἰς Ναύπλιον ἐπὶ τῆς φρεγάτας «Σουλτάνας», ἀμειβομένης, ὅπως ἐτονίσθη εἰς αὐτοὺς, οὕτω τῆς συνέσεως καὶ τῆς πολυτίμου ἐργασίας τῶν.

Καὶ πράγματι ἀποκομίζουν μεθ' ἑαυτῶν πλῆθος σημειώσεων καὶ χαρτῶν καὶ ἰχνογραφημάτων — ὁ Foucherot μάλιστα ἔχει κρατήση καὶ λεπτομερῆς ἡμερολόγιον μετὰ περιγραφῆς τῶν διαφόρων μνημείων καὶ τῆς καταστάσεως κυρίως τῆς πόλεως τῶν Ἀθηναίων, τὸ ὁποῖον ἀτυχῶς δὲν εἶδε τῆς δημοσιότητος τὸ φῶς.

*
* *

Τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1782 εὐρίσκομεν τὸν Φωβέλ εἰς τὸ Παρίσι ἐργαζόμενον καλλιτεχνικῶς· ἀλλ' ὁ Gouffier ὑποῦται ἤδη εἰς Πρεσβευτὴν τῆς Γαλλίας ἐν Κωνσταντινουπόλει, μέλος δὲ τῆς λαμπρᾶς καὶ ἐπιδεικτικῆς εἰς ἄκρον ἀκολουθίας τοῦ ἀποτελεῖ τῶρα καὶ ὁ ἡμέτερος Φωβέλ.

Κατὰ τὸν διάπλουν σταθμεύουν εἰς τὰ Ἀττικὰ παράλια — ὁ Αὐγουστος τοῦ 1784 εὐρίσκεται περὶ τὸ τέλος του — καὶ ἰδοὺ ὅτι ἀποβιβαζόμενοι διευθύνονται πρὸς τὰς Ἀθήνας.

Προηγεῖται ὁ Choiseul - Gouffier καὶ ἔπεται ἡ ἀκολουθία του. Ὁ Φωβέλ τοὺς ὀδηγεῖ.

Ἀξία εἰδικῆς περιγραφῆς εἶναι ἡ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ἀνάβασίς των. Στέκεται πρὸ τοῦ Παρθενῶνος ὁ Gouffier καὶ γραμμὴν παρατάξεως σχηματίζουν οἱ καλλιτέχνη καὶ οἱ ὑπάλληλοί του.

Ὁ Φωβέλ ἀποσπᾶται αὐτῶν. Διευθύνεται πρὸς τὸ Ἐρέχθειον καὶ ἀποκομίζων κλάδον ἐκ τῆς ἐλαίας τῆς Ἀθηναίας

τὸν προσφέρει, ἐπευφημούντων πάντων, εἰς τὸν Gouffier.
Οἱ Τοῦρκοι χάσκουν.

*
**

Οὔτε ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν οὔτε ἀπὸ τὴν ἔθιμο-
πληκτικὴν ἐντὸς τῆς πρεσβείας ζωὴν μένει εὐχαριστημένος
ὁ Φωβέλ.

Ζητεῖ πρόφασιν καὶ εὐκαιρίαν ἰδίως νὰ φύγῃ· καὶ ἡ εὐκαι-
ρία ἐπὶ τέλος παρουσιάζεται.

Ἡ ὡραία περιηγήτρια καὶ συγγραφεὺς Λαίδη Craven
— εἶναι καὶ ποιήτρια — ἐκ Κριμαίας φθάνει εἰς Κωνσταν-
τινούπολιν· θέλει δὲ νὰ μεταβῇ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ὁ Gouf-
fier παραχωρεῖ εἰς αὐτὴν πλοῖον γαλλικόν· τὴν συνοδεύουν
καλλιτέχναί· προσκολλᾶται εἰς αὐτοὺς καὶ ὁ Φωβέλ, τὸν
ὁποῖον ὅμως δὲν πολυπροσέχει ἡ Λαίδη.

Τοὺς εὐρίσκομεν εἰς τὰς Ἀθήνας τὴν 20 Μαΐου τοῦ 1786.
Καὶ ἡ μὲν περιηγήτρια φεύγει πάλιν μετὰ τῆς ἀκολου-
θίας της, ὁ Φωβέλ ὅμως μένει εἰς τὰς Ἀθήνας κατορθώσας
νὰ λάβῃ τὴν συγκατάθεσιν πρὸς τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἐντολὴν
καλλιτεχνικῶν ἐργασιῶν παρὰ τοῦ Gouffier.

Ἄλλη πάλιν σειρὰ κινήσεως καὶ δράσεως ἀρχίζει διὰ τὸν
Φωβέλ. Τώρα ὅμως ἔχει ἐπιφορτισθῆ νὰ κατασκευάσῃ καὶ
ἐκμαγεῖα — ἦτο ἐπιτηδειότατος καὶ εἰς αὐτὴν τὴν τέχνην —
ἀλλὰ καὶ νὰ περισυλλέγῃ ἀρχαιότητας διὰ τὴν Συλλογὴν
τοῦ Gouffier.

Καὶ μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον τοῦ ἀνοίγεται κάποια ἀρχαιο-
καπηλικὴ ὄρεξις.

Ἡ ψυχὴ του ὅμως τὸν σταματᾷ· δὲν τοῦ ἐπιτρέπει οὔτε
νὰ μωλωπίσῃ ἀρχαῖον μνημεῖον.

Εἰς τὸ ἔδαφος τῆς Ἀκροπόλεως κατάκειται τεμάχιον ἀνα-
γλύφου ἐκ τοῦ Παρθενῶνος. Τὸ εἶχε ματιάσῃ ὁ Gouffier
κατὰ τὴν ἐπίσκεψίν του. Ὁ φρούραρχος ὅμως ἀνθίσταται
καὶ τὸ θραῦσμα τοῦτο ἐπὶ τοῦ παρόντος μένει εἰς τὴν θέσιν
του. Ὁ Φωβέλ ἔχει ἄδειαν ἀνασκαφῶν καὶ διενεργεῖ ταύ-
τας· οἱ ἀντίπαλοί του — ὅλα τὰ ἐπαγγέλματα καὶ ὅλοι οἱ
ἄνθρωποι ἔχουν ἀντιπάλους — τὸν συκοφαντοῦν, διαδίδοντες

ὅτι προτίθεται νὰ διαλύσῃ τὸ Θησεῖον! καὶ νὰ τὸ μεταφέρῃ εἰς τεμάχια. Τοῦτο εἶναι ἀπολύτως ψευδές· ἀλλὰ καὶ τερατώδης. Ὁ καυμένος ὁ Φωβέλ μάλιστα ζητεῖ νὰ τοῦ στείλῃ ὁ Gouffier χρήματα διὰ νὰ δωροδοκῆσῃ τὸν φρούραρχον τῆς Ἀκροπόλεως, ὅπως μὴ προβῇ εἰς νέον ἐντειχισμόν τῶν Καρυατίδων, ὡς προϋτίθετο νὰ πράξῃ.

Ἐργάζεται τώρα ὑπερανθρώπως διὰ τὴν κατασκευὴν ἐκμαγείων· ἔχει γεμίση ἤδη 26 κιβώτια, τὰ ὅποια παρ' ὅλην τὴν ἀντίδρασιν τῶν ἐν Ἀθήναις Ἀγγλων κατορθώνει καὶ ἀποστέλλει εἰς Μασσαλίαν. Εἶναι ὅμως παραγεμισμένα τὰ κιβώτια καὶ μὲ ἐπιγραφάς τινας καὶ μὲ γλυπτὰ μάρμαρα, καὶ αὐτὰ γεννῶσιν ἰδίως τὴν ἐξ ἀντιζηλίας ἀντίδρασιν τῶν ἄλλων.

Ὁ Φωβέλ μελετᾷ καὶ ἐρευνᾷ τὰ περίχωρα τῶν Ἀθηνῶν, καὶ τὸ καλοκαῖρι τοῦ 1787 εὗρίσκειται εἰς τὴν Πελοπόννησον.

Ἡ Ὀλυμπία τὸν ἀπασχολεῖ πολὺ καὶ εἶναι παρὰ πᾶσαν τὴν ἀποσιώπησιν τῶν γνωμῶν του μία ἀπὸ τὰς μεγάλας ἐπιτυχίας τοῦ Φωβέλ.

Ἀποφεύγει ὅμως νὰ γράψῃ καὶ νὰ μεταδώσῃ τὰς παρατηρήσεις του δι' ὑπομνήματος ἢ διατριβῆς.

Πάντοτε ἰσχυρίζεται, ὅτι ἐτοιμάζει λεπτομερῆ περὶ πάντων περιγραφὴν καὶ πάντοτε ἀναβάλλει τὴν ἐκτέλεσιν πάσης σοβαρᾶς ἐργασίας. Οἱ ἀντίπαλοί του ἰσχυρίζονται, ὅτι ἐστὲρ εἶτο τῆς ἀπαραιτήτου πρὸς τοῦτο μαθῆσεως. Ἀλλὰ μήπως ἄλλοι γράψαντες, καὶ τόσα πολλὰ μάλιστα, εἶχον περισσότερα τοῦ Φωβέλ ἐφόδια; Καὶ μήπως αἱ πληροφοροίαι του καὶ τὰ ἀποσπάσματά του, τὰ ὅποια διέσπειρε δεξιῶ καὶ ἀριστερᾶ καὶ ἔδιδεν εἰς πάντα αἰτοῦντα, αὐτὰ καὶ μόνον συγκεντρούμενα, δὲν θὰ ἠδύναντο ν' ἀποτελέσουν πολυτιμότερον σύνολον;

Ἦτο τεμπέλης εἰς τὸ γράψιμον. Ἴδου τὸ μυστικὸν τοῦ Φωβέλ.

Καὶ ἀκόμη ἦτο πνεῦμα συγγραφικῆς ἀντιδράσεως, προτιμῶν νὰ γράψῃ τί κακῶς περετήρησαν οἱ ἄλλοι τοῦ τί καλῶς παρετήρησεν αὐτός.

Μέσω πολυπληθῶν ἀνὰ τὴν Πελοπόννησον ἀνακαλύψων ἐπανελθῶν εἰς Ἀθήνας κατορθώνει νὰ φορτώσῃ τῷ 1787 καὶ ἄλλα 17 κιβώτια ἐκμαγείων.

Καὶ ἀνακαλεῖται μὲν ὑπὸ τοῦ Gouffier, ἀλλὰ κατορθώνει πάλιν νὰ ξεφυγγῇ καὶ νὰ ἐπισκεφθῇ τῷ 1788 τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου Πελάγους. Πολὺ βασανισθεὶς δέ, ὡς μὴ εὐρίσκων μέσον νὰ ἀναχωρήσῃ, κατορθώνει τέλος νὰ ἐπιβῇ πλοίου καὶ νὰ φθάσῃ εἰς τὸν Πειραιᾶ τὴν 17 Ἰουλίου 1788.

*
* *

Εἰς τὰς Ἀθήνας καταγίνεται πάλιν εἰς τὴν κατασκευὴν ἐκμαγεῖων καὶ εἰς σχέδια τοπογραφικὰ κυρίως ὁμοῦς τώρα ἀρχίζει νὰ ἐρευνᾷ ἐκ νέου τὴν Ἀττικὴν. Ἐπισκέπτεται τὸν Ζωστήρα, ἀνέρχεται εἰς τὸ σπήλαιον τοῦ Νυμφολήπτου (τῆς Βάσης) ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἀποκομίζει σταλακτίτας σεβασθεὶς τὰ ἀνάγλυφα. Ἀνακαλύπτει ἓνα τάφον μὲ ἐσωτερικὴν θήκην ἐκ κέδρου. Μὲ αὐτὸ τὸ ξύλον δὲ κατασκευάζει διάφορα κομψοτεχνήματα ἔχων καὶ τὴν πρὸς τοῦτο ἱκανότητα. Ἄλλοτε πάλιν ἐρευνᾷ τὴν πεδιάδα τοῦ Μαραθῶνος καὶ ἀνασκάπτει τὸν Τύμβον. Ἐντὸς τοῦ ἔλους ἀνακαλύπτει βᾶθρον ἀγάλματος. Εἰς τινὰ δὲ Μονὴν εὐρίσκει τὴν στήλην τῆς Στρατονίκης.

Ἄλλ' ὁ Gouffier τοῦ ζητεῖ ἀπὸ τῆς Ἀκροπόλεως ἀρχαιότητας. Ρίπτει καὶ αὐτὸς τότε κατακείμενον ἀνάγλυφον ἐκ τοῦ Παρθενῶνος εἰς τὸ Ριζόκαστρον ἐπὶ σωροῦ κοπρίας καὶ κατόπιν δύο ἐπιγραφὰς ἐκ τοῦ Ἐρεχθείου κατακειμένας καὶ αὐτάς.

Αὐτὸ τὸν ἀνύψωσεν εἰς τὴν ἐκτίμησιν τοῦ πάτρωνός του καὶ ἤρχισαν νὰ λαμβάνωνται ὑπ' ὄψιν αἱ ἀντιζηλῖαι του πρὸς τὸν Γάσπαρην.

Καὶ αὐτὸς ὁ λέων τῆς Κάντζας κινδυνεύει διότι ὁ Gouffier τῷ γράφει: «ἀφαιρέσατε πᾶν ὅ,τι δύνασθε μὴ ἀφίνετε οὐδεμίαν εὐκαιρίαν νὰ λεηλατήσετε τὰς Ἀθήνας. Μὴ φρεῖδεσθε οὔτε τῶν νεκρῶν οὔτε τῶν ζώντων». Παρέχει δὲ εἰς αὐτὸν ὁ διπλωμάτης καὶ συμβουλὰς πῶς νὰ κολακεύσῃ τὸν Βοϊβόδα, νὰ ἐξαγοράσῃ τὸν Φρούραρχον καὶ νὰ ματαιώσῃ τὰς ῥαδιοουργίας τοῦ Μητροπολίτου.

Εὐτυχῶς ὁ Φωβέλ δὲν τὸν ἀκούει ἢ δὲν δύναται νὰ τὸν ἀκούσῃ καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τῆς ἐντολῆς· ἐξακολουθεῖ ὁμοῦς

τὰς ἐρεῦνας του. Ἀνασκάπτει τὸν πρὸς τὴν σύγχρονόν μας Καλλιθέαν γήλοφον τῆς Περώνας, ἀνακαλύπτων λείψανα πυρᾶς καὶ φύλλα χρυσοῦ· φαντάζεται τότε, ὅτι ἀνεκάλυψε τὸν τάφον τῆς Ἀμαζώνος Ἀντιόπης.

Εἰς τὴν Καλλιρρόην πάλιν ἀνακαλύπτει ἀνάγλυφον· παραλαμβάνει ἄλλο ἀνάγλυφον ἐκ τοῦ Ἐρεχθίδειου κατόπιν ἀνασκαφῶν, ἐπίσης τεμάχιον μετόπης ἐκ τοῦ Παρθενῶνος εὐρισκόμενον μεταξὺ τῶν ἐρειπίων. Τὸν βοηθοῦν καὶ οἱ Τοῦρκοι νὰ τὰ μεταφέρῃ. Ἀγοράζει φιάλην ἐκ χαλκοῦ ἐπιχρυσωμένου εὐριθεῖσαν ἐντὸς τοιχώματος τοῦ Παρθενῶνος ἐνεπίγραφον δὲ καὶ τῶν χρόνων τοῦ Μ. Κωνσταντίνου. Μεταφέρει τέλος καὶ κάποιον κιονίσκον ἀπὸ ἀχάτην. Ἀγοράζει προτομὴν τοῦ Λευκίου Οὐήρου εὐρεθεῖσαν ἐν Μαραθῶνι. Ἀνακαλύπτει ἄλλας πάλιν προτομάς: τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου, τοῦ Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ καὶ τοῦ Σωκράτους. Εὐτυχῶς φεύγει τὴν 27 Ἀπριλίου τοῦ 1789 εἰς Αἴγυπτον καταδιωκόμενος ἀπὸ τὴν πανοῦκλαν τῶν Ἀθηνῶν.

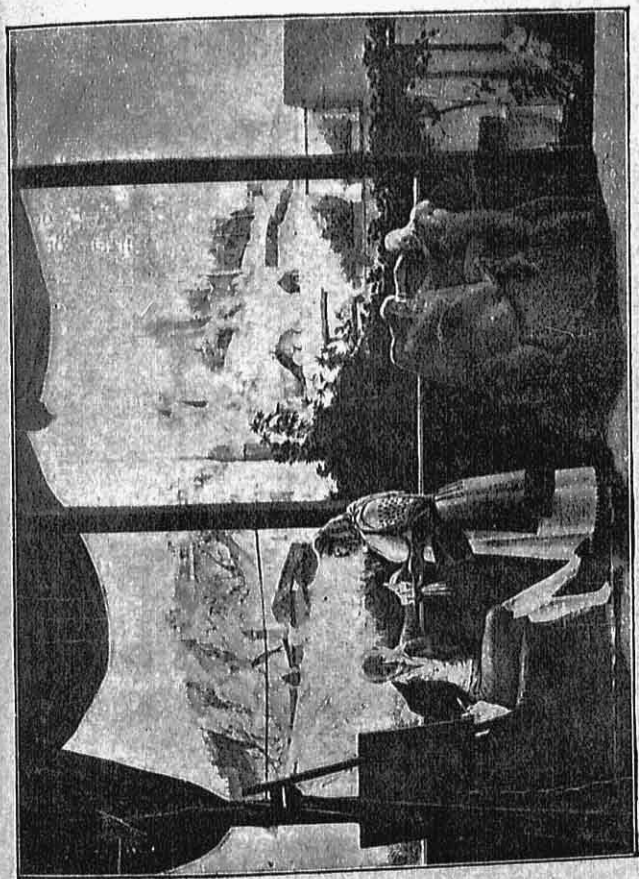
*
* *

Κατὰ τὸν διάπλουον ἐπισκέπτεται τὴν Πάρον καὶ Ἀντίπαρον καὶ φθάνει εἰς Ἀλεξάνδρειαν. Μεταμφιέζεται ἐκεῖ εἰς Φελλάχον, διαλέγει τὴν καμήλαν του, λαμβάνει μέρος εἰς Καραβάνιον μεταβαῖνον εἰς Κάϊρον καὶ παζαρεύει μούμιες. Σχεδιάζει τότε νὰ κάμῃ ἐρεῦνας, ἀνακαλύψῃς καὶ περιουλογάς· ἀλλὰ δὲν κατορθώνει τίποτε.

«Πάλιν καλὰ ἐδῶ, σκέπτεται, παρὰ ἐντὸς τοῦ ἐπισήμου κύκλου τῆς Κωνσταντινουπόλεως».

Ἄλλ' ἤρχισε νὰ βαρύνεται πλέον τὴν ἐπιβεβλημένην ἐργασίαν καὶ μελετᾷ πῶς νὰ γίνῃ ἀνεξάρτητος. Παρακαλεῖ τότε τὸν Gouffier νὰ πράξῃ κάτι ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ νὰ τῷ δοθῇ ὅπωςδήποτε ἐπίσημός τις βασιλικὴ ὑπηρεσία.

Μετὰ τοῦ Gouffier δὲν εἶναι δυσηρεστημένος· ἀλλὰ μὲ φρίκην του ἐνθυμεῖται, ὅτι περιέτρεξε τὴν Πελοπόννησον χάριν αὐτοῦ ἀλλὰ καὶ χάριν τοῦ Ἀββᾶ Βαρθελεμύ, ὅστις ὄχι μόνον ψυχρότατα τοῦ ἐπέδειξε τὴν εὐγνωμοσύνην του,

Ο Φωδελ εις την εν Αθήναις οικίαν του.

ἀλλ' ἐνόμισεν, ὅτι καὶ τὸν ἀμείβει διὰ τοὺς κινδύνους τοὺς ὁποίους ὑπέστη, τιμῶν αὐτὸν διὰ τῆς προσκλήσεως εἰς γεῦμα, εἰς τὸ ὁποῖον μάλιστα δὲν τὸν ἄφησεν οὔτε νὰ φάγῃ, κατακλύζων αὐτὸν μὲ ἐρωτήσεις!

Ὁ Gouffier τὸν καλεῖ τότε εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Ὁ Φωβέλ λέγει ἀπεριφράστως, ὅτι σκεπτόμενος διαρκῶς διὰ τοὺς ἄλλους δὲν εὐκαιρεῖ νὰ σκεφθῆ καὶ διὰ τὸν ἑαυτὸν του.

Τὸ ἐναντίον ὅμως συνέβαινεν εἰς τὸν Gouffier, ὅστις ἐσκέπτετο μόνον διὰ τὸν ἑαυτὸν του, ἐκρουφοζήλευε δὲ καὶ τοὺς συνεργάτας τοῦ ἔργου του.

Ὁ Φωβέλ πολὺ δυσάρεστα τὴν περνα εἰς Κωνσταντινούπολιν τώρα εὐρίσκεται δὲ διηγεκῶς εἰς ἔριδας καὶ μεταξὺ ἐριζόντων ἐκ τῆς ἀκολουθίας τοῦ Πρέσβεως.

Μεσοῦντος ἐν τούτοις τοῦ 1790 φεύγει μὲ τὸν υἱὸν τοῦ Gouffier καὶ ἐπισκεπτόμενος μετ' αὐτοῦ πολλὰ μέρη ἀράζει ἐπὶ τέλους εἰς παραλίαν τῆς ἀγαπητῆς του Ἀττικῆς, ὅπου δὲν ὁ νεανίας ἐπιστρέφει εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ὁ Φωβέλ ὅμως μένει. Σκέπτεται δὲ νὰ μεταβῆ εἰς Γαλλίαν, ἀλλ' ὁ Gouffier τὸν ἀποτρέπει μὲ ὑποσχέσεις. Εἰς τὸ μεταξὺ ὁ Φωβέλ ἐρευνᾷ εἰς τὴν Ἐλευσίνα καὶ κατασκευάζει ἐκμαγεῖα εἰς τὰς Ἀθῆνας· ἀλλὰ μὴ ἐπιτυχῶν ἀδειαν ἀνασκαφῶν διὰ τὴν Ὀλυμπίαν, ἀναχωρεῖ εἰς τὰς νήσους· μελετᾷ δὲ καὶ ἐρευνᾷ ἰδίως τὴν Δῆλον. Εἰς τὴν Ἴον νομίζει ὅτι εὐρίσκεται πρὸ τοῦ τάφου τοῦ Ὀμήρου. Ἐπιστρέφει εἰς τὴν Ἀττικὴν.

Ἀνασκάπτει τῷ 1791 παρὰ τὸ χορηγικὸν Θρασύλλειον καὶ εἰς τὸ θέατρον τοῦ Θεορικοῦ.

Ἀρχομένου δὲ τοῦ 1792 λαμβάνει ἐκμαγεῖα ἀπὸ τὸν Ναὸν τοῦ Σουνίου. Μελετᾷ μετ' ἐπιτυχίας τὸν ὄρθρον τοῦ ναοῦ καὶ συμπληρώνει ἐλλείπον τμήμα τοῦ ἀετώματος.

Τὸν Ἀπρίλιον ἀναγκάζεται νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἀναχωρεῖ δὲ εἰς Αἴγυπτον καὶ ἐπανέρχεται πάλιν διότι τὰ τῆς Πρεσβείας ἦσαν εἰς πλήρη ταραχὴν.

Μὴ λησμονῶμεν τὴν ἄλωσιν τῆς Βασιλῆς τοῦ 1789 καὶ τὴν θρυλικὴν Ἐπανάστασιν εἰς τὴν ὁποίαν εὐρισκόμεθα ἤδη.

Ὁ Choiseul εἶχε φύγη.

Εὐτυχῶς ὁ Φωβέλ γνωρίζεται μὲ τὸν Πρόξενον Θεσσαλονίκης τὸν ἀρχαιολόγον Cousinery, μετὰ τοῦ ὁποίου ἀναχωρεῖ εἰς Μακεδονίαν. Ἐπισκέπτεται πολλὰ μέρη αὐτῆς· ἀλλὰ μετὰ τινὰς μῆνας καὶ ὁ ξενίζων αὐτὸν φιλικώτατα ἐπαύθη.

Μόνος τώρα ὁ Φωβέλ λαμβάνει τὴν πρὸς τὴν Ἀττικὴν ἄγουςαν. Ἀποφασίζει νὰ μείνῃ ὀριστικῶς εἰς τὰς Ἀθήνας ἔμπορευόμενος ἀρχαῖα νομίσματα καὶ τοκίζων ἀγρίως εἰς Ἑλληνας καὶ Τούρκους. Ἀπὸ τὴν τέχνην ἢ μᾶλλον τὰς τέχνας τοῦ οὐδὲν ἤλιπεν, οὐδ' ἐπώλει τὰς περιηγητικὰς γνώσεις του.

Καὶ οὕτω ἡ τυχοδιωκτικὴ περίοδος τοῦ βίου τοῦ Φωβέλ, ἀνακηρυττομένης τῆς Γαλλικῆς δημοκρατίας, λήγει.

Ἀλληλογραφεῖ τώρα ὁ Φωβέλ, ἀφοῦ ἐξέμαθε καὶ τὸ νέον ἡμερολόγιον.

Ἀπὸ τῆς 22 Σεπτεμβρίου τοῦ 1792 χρονολογεῖται τώρα τὸ Α' ἔτος τῆς Δημοκρατίας. Ὁ Σεπτέμβριος λαμβάνει τὸ ὄνομα τοῦ ἰδικοῦ μας λαϊκοῦ Τρυγητοῦ καὶ ἔπονται: ὁ Ὀμιχλώδης, ὁ Χιονώδης, ὁ Νεφελώδης, ὁ Ὑετώδης, ὁ Ἀνεμώδης, ὁ Βλαστερός, ὁ Λειμονώδης, ὁ Ἀνθηρός, ὁ Θεριστής, ὁ Θερμὸς καὶ ὁ Καρποφόρος.

*
* *

Ὁ Πρόξενος Γάσπαρης μόλις τὸν Μάϊον τοῦ 1793 δίδει τὸν ὄρκον εἰς τὴν Δημοκρατίαν. Ἀλλάζει τὸν Προξενικὸν θυρεὸν, τὰ κουμπιὰ τῆς στολῆς του καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ Προξενείου.

Ὁ Φωβέλ ὅλα αὐτὰ τὰ εὗρισκει πολὺ διασκεδαστικά· καὶ πρὸ πάντων ὅτε, κατὰ τὸν Λειμονώδη μῆνα, ὁ Καπουτσίνοσ τοῦ Λυσικρατείου Ἐλισσαῖος ἐγκατέλειπε τὴν Μονὴν του καὶ ἔφυγεν ἐπιδεικτικῶς.

Φαίνεται ὅτι τότε ὁ Φωβέλ ἐγκατεστάθη ἐν αὐτῇ, μέχρις ὅτου οἰκοδομηθῆ ἡ ἰδική του οἰκία τῆς ὁποίας τὴν ἀπόκτησιν ἀπὸ πολλοῦ ὄνειροπολῶν ἀπεφάσισεν ἦδη.

Εἶναι τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς καταδυναστεύσεως τοῦ Χατζῆ Ἀλῆ Χασεκῆ ἐν Ἀθήναις.

Ὡς γνωστὸν ὁ τερατώδης αὐτὸς ἄνθρωπος κατορθώσας

διὰ τῆς ὑποστηρίξεως μιᾶς πανισχύρου Σουλτάνας ἐρωμένης του νὰ λάβῃ κατὰ τὸ ἔτος 1775 τὸ Βοϊβοδαλίκι τῶν Ἀθηνῶν καὶ δρᾶσας κατ' ἀρχὰς ἐπιτυχῶς πρὸς ἀπόκρουσιν τῶν Τουρκαλβανικῶν ἐπιδρομῶν διὰ προσωπικῶν ἀγώνων καὶ διὰ τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ τειχοειδοῦς περιβόλου τῆς πόλεως τοῦ 1778, σὺν τῷ χρόνῳ ἐμόρφωσε τὴν πεποίθησιν, ὅτι θὰ δυνηθῇ, ἄλλους τῶν κατοίκων ἔξαναγκάζων νὰ τῷ πωλήσουν, ἄλλους καταδιώκων καὶ ἄλλους ἔξολοθρεύων, νὰ ἰδιοποιηθῇ ὅλων τὰ κτήματά των, οὕτως ὥστε νὰ γίνῃ μόνος καὶ τέλειος ἰδιοκτῆτης τῶν Ἀθηνῶν.

Ἀντικαθιστάμενος δὲ εἰς τὸ μεταξὺ ἐκάστοτε, κατώρθωνε νὰ ἀναλαμβάνῃ καὶ πάλιν τὸ οἰκονομικὸν ἀξίωμα τοῦ Βοεβόδα μετὰ τῆς ἀστυνομικῆς δικαιοδοσίας τοῦ Ζαμπίτη· ἔως ὅτου, κατόπιν ὑπερανθρώπων ἀγώνων τῶν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν μεταβαινόντων ἐπὶ τούτῳ ἀπεσταλμένων ἐξ Ἀθηνῶν, κατωρθώθη — εἶχε δὲ ἀποθάνῃ εἰς τὸ μεταξὺ ἡ Σουλτάνα — νὰ διαταχθῇ ἡ ἀποκεφάλισις του, ἣτις καὶ ἐξετελέσθη ἐν Κῶ τὴν 23 Δεκεμβρίου τοῦ 1795.

Ἄλλ' ὁ Φωβὲλ δὲν ἐνδιαφέρεται καὶ πολὺ διὰ τοὺς συγχρόνους του Ἑλληνας· τοῦ ἀρέσει δὲ καὶ ἡ Τουρκικὴ τοῦ κόσμου ἀντίληψις.

Ὡς πρὸς τὰ τῆς πατρίδος του ὁ Φωβὲλ συνεμερίσθη τὰς ἐπαναστατικὰς ἰδέας, χωρὶς αὐταὶ νὰ δυνηθοῦν νὰ τοῦ ταραξοῦν τὸν ἐν Ἀθήναις βίον· οὐδ' ἀκούει τὰς συμβουλὰς τοῦ φίλου του Cousinery, μεθ' οὗ εὐρίσκεται εἰς ἀλληλογραφίαν, νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰς Ἀθήνας καὶ νὰ ἀποκατασταθῇ πρὸς ἐξάσκησιν τῆς ζωγραφικῆς, ὡς προσωπογράφος κυρίως, ἐν Σμύρῃ.

Δανεῖζει, δανεῖζει καὶ εἰς τὰς Μονὰς ἀκόμη τῆς Ἀττικῆς, χρήματα, ἐξηντημένας ἤδη ἀπὸ τὰς ἀφαιμάξεις τοῦ Χατζῆ Ἀλῆ.

Μὴ λησμονῶν δὲ ὅτι ὁ Gouffier φεύγων τοῦ ἔμεινε χρεώστης 1500 πιάστρων, φέρεται σκαιῶς τώρα καὶ πρὸς τοὺς φυγάδας, ὅσοι ἔτυχε νὰ φθάσουν μέχρι τῶν Ἀθηνῶν, καὶ ἐν γένει πρὸς τοὺς ταξιδιώτας, ὅσον ἐπίσημοι καὶ ἂν ἦσαν, μεθ' ὧν δὲν τὸν συνέδεε νομισματικὴ τις συναλλαγή.

Ἐξακολουθεῖ ὁμως συστηματικώτερον τώρα τὰς ἐρεῖνας του εἰς τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν, ἰδίως καὶ εἰς τὰ περὶχωρα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Ἀττικὴν ἐν γένει. Προσδιορίζει τὸν τάφον τοῦ Θεμιστοκλέους εἰς Πειραιᾶ, τὴν θέσιν τοῦ θρόνου τοῦ Σέρξου, ἣν καὶ περιγράφει τὸν Κεραμικὸν μὲ τὴν πρὸς τὴν Ἀκαδημίαν διεύθυνσιν τῆς ἀρχαίας ὁδοῦ, τὴν Κωλιάδα ἄκραν, τὸν Ραμουῦντα καὶ σχεδιάζει γενικὸν χάρτην τῆς Ἀττικῆς περιλαμβανομένης καὶ τῆς Σαλαμῖνος. Ἐξ ἄλλου τὸν ἔτοιμον χάρτην του τῶν Ἀθηνῶν τὸν δίδει εἰς τὸν περιηγητὴν Ὀλιβιέ. Εἶναι οὗτος ἄνθρωπος ἐξ ἐκείνων, τοὺς ὁποίους κάποια λαϊκὴ ἀντίληψις τοὺς χαρακτηρίζει διὰ τῆς λέξεως ξόανα· κάμνει ὅτι δὲν τὸν ξιπάζει τίποτε, οὐδ' αὐτὴ ἡ ὠραία τῶν Ἀθηνῶν ἀρχαιότης! Ἀλλ' ὁ Φωβέλ ἀδιαφορῶν διὰ τὴν ποικιλίαν τῶν ἀνθρωπίνων χαρακτήρων, τίς οἶδε μὲ τὴν ἐλπίδα ὁποίας ἐπιτυχίας, ἐξακολουθεῖ νὰ κατασκευάζῃ ἔκμαγεῖα.

Κατὰ τὸ ἔτος 1794 (3^{ον} τῆς Δημοκρατίας, ὅπως καὶ κατὰ τὸ 5^{ον}) ἐπισκέπτεται τὴν Πελοπόννησον συνοδεύων τὸν πολίτην πρεσβευτὴν Descroches, ὅστις διεδέχθη τὸν Gouffier. Ἡ ἀνοδος εἰς τὸν Ἀκροκόρινθον ὁμως δὲν ἐπιτρέπεται εἰς αὐτοὺς καὶ ἀρκοῦνται εἰς μίαν ὠραίαν περιγραφὴν Τουρκάλας.

Ἄλλον πρεσβευτὴν πάλιν — τῆς Σουηδίας — ὁδηγεῖ εἰς τὸ μεταξὺ εἰς τὴν Πελοπόννησον. Προσδιορίζει τότε τὸ Θέατρον τοῦ Ἴσθμου καὶ τὴν θέσιν τοῦ Σταδίου. Παρατηρεῖ κατόπιν λείψανά τινα καὶ θραύσματα ἀγάλματος κατὰ τὰς Σκιρωνίδας.

Ἀλλὰ καὶ τὴν Βοιωτίαν καὶ τὴν Φωκίδα ἐπισκέπτεται πρὸς ἐπέκτασιν τοῦ χάρτου τῆς Ἀττικῆς,

Ἄλλη πάλιν χρήσιμος γνωριμία τοῦ παρουσιάζεται. Πρόκειται περὶ τοῦ ἱκανωτάτου μισέλληνος Προξένου Θεσσαλονίκης Félix Beaujour.

Εὐρισκόμεθα εἰς τὸ ἔτος 1797.

Προσδιορίζει τότε ὁ Φωβέλ τὸ Θέατρον τῆς Χαιρωνείας καὶ ἐπισκέπτεται τοὺς Δελφούς· ἐκτελεῖ διάγραμμα τῶν χώρων αὐτῶν καὶ προσδιορίζει τὸ Στάδιον καὶ τὸ «βαθὺ Ἄντρον». Καὶ ὁ θησαυρὸς τῶν Μινυῶν καὶ ἡ Ἀκρόπολις τοῦ Ὀρχομενοῦ καὶ αἱ Πηγαὶ τοῦ Ἀσωποῦ, αἱ Θεσπιαί, καὶ τὸ Κωρῦ-

κιον ἄντρον καὶ τὸ Τροφώνιον—τὸ ὁποῖον εὗρισκει γελοῖον — μελετῶνται καὶ ἔρευνῶνται ὑπὸ τοῦ Φωβέλ. Δὲν ἀφίνει καὶ τὰ ἐκκλησίδια ἀνερευνητα. Συγκεντρώνει δὲ πλῆθος σημειώσεων καὶ λαογραφικῶν ἀκόμη, διὰ τὸ σύγγαμμά του, τὸ ὁποῖον δὲν τὸ γράφη ποτέ.

Πεῖθεται ὁμως ν' ἀποστείλῃ ὑπόμνημα εἰς Παρισίους ἐπισήμως. Τοῦ ἀπαντοῦν ἐνθαρρυντικῶς, ἀλλὰ δὲν κάμνουν καὶ αὐτοὶ τίποτε ὑπὲρ αὐτοῦ.

Ἀρχίζει νὰ τρώγῃ καὶ ἀπὸ τὰ κεφάλαιά του. Προβαίνει τότε εἰς κατάσχισιν 24 κιβωτίων τοῦ Gouffier εὗρισκομένων ἀκόμη ἐν Ἀθήναις καὶ περιεχόντων ἀρχαιότητος καὶ ἐκμαγεῖα, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὀφειλομένων εἰς αὐτόν. Ζητεῖ νὰ πωλήσῃ τὴν συλλογὴν αὐτήν, βοηθούμενος ἀπὸ τὸν Beaujour, εἰς τὴν Γαλλικὴν Κυβέρνησιν. Ἀποτυχούσης τῆς προτάσεως, ὁ Beaujour ζητεῖ ὅπως δοθῇ εἰς τὸν Φωβέλ ποσόν τι πρὸς ἐνθάρρυνσιν, ἵνα μὴ ἀναγκάζεται νὰ πωλῇ καὶ σχέδια πλέον καὶ ἀπεικονίσεις ἀρχαιοτήτων εἰς Ἀγγλους. Ἐπίσης νὰ τῷ ἀναγνωρισθῇ ἐπισήμως τὸ δικαίωμα ἐγκαταστάσεως εἰς τὴν πρῶην Μοῆν τῶν Καπουτσίνων καὶ νὰ τῷ ἀνατεθῇ πρὸς ἐνθάρρυνσιν ἐπιστημονικὴ τις ἐντολή.

*
* *

Ἐπὶ τέλους ἔρχονται εἰς τὸν Φωβέλ καὶ ἡμέραι ἐπιτυχίας τινός.

Ἡ ἀγορὰ τῶν ἀρχαιοτήτων ἐγκρίνεται, ἀναγνωρίζεται καὶ ὡς μέλος τοῦ Ἰνστιτούτου τῶν Τεχνῶν. Λαμβάνει δὲ καὶ ἐνθαρρυντικὸν ἔγγραφο ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν.

Ἄλλ' ἰώρα ἀποφασίζει καὶ αὐτὸς νὰ συγγράψῃ.

Ἀφοῦ ἀπέφυγε κάποιαν φορτικὴν συνεργασίαν πρὸς τοῦτο Γάλλου Ἀρχιτέκτονος σκέπτεται νὰ περατώσῃ τὴν ἐπὶ τῆς Ὀλυμπίας ἔρευνάν του καὶ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Γαλλίαν.

Ἄρκετὰ ὁμως τὸν ἄφησεν ἡ τύχη νὰ εὐχαριστηθῇ καὶ ἰδοὺ ὅτι ἔρχεται ἡ φοβερὰ εἶδησις τῆς εἰς Αἴγυπτον ἐκστρατείας. Καὶ οἱ Τοῦρκοι τῆς Εὐβοίας ἀλλὰ καὶ οἱ τῶν Ἀθηνῶν συγκινοῦνται καὶ φοβοῦνται ἐπιδιορθῶνουν μάλιστα καὶ τὰς ἐπάλλξεις τῶν φρουρῶν των καὶ ἐφοδιάζονται καταλλήλως.

«Ολοι οἱ ἐν Ἀθήναις Γάλλοι φυλακίζονται τότε. «Στὸ φρέσκο» λοιπὸν καὶ ὁ Φωβέλ.

Ἐπικειμένης τῆς συλλήψεώς του κατορθώνει ὁ Φωβέλ νὰ ἀποκρύψῃ χειρόγραφά του τινὰ καὶ σχέδια, ἐν ᾧ ἄλλα παραλαμβάνουν οἱ ἐν Ἀθήναις Ἀγγλοι.

Ἡ ὑγεία του κλονίζεται ὑποφέρει καὶ ἀπὸ κήλην. Ἀλβανὸς ἐμπειροτέχνης προβαίνει εἰς ἐγχείρησιν. Πρὸ ταύτης ὁ Φωβέλ γράφει τὴν διαθήκην του καὶ τὴν παραδίδει εἰς τὸν Ρώκ. Θέλει νὰ ταφῆ εἰς τὸν λόφον τοῦ Φιλοπάππου καὶ ἐπὶ τοῦ τάφου νὰ γραφῆ: «Ci - git moulé qui moula». Τὴν ἰδέαν βεβαίως ἔλαβε χύνων τὸν πολτὸν τοῦ γύψου διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν ἐκμαγείων του. Αὐτὸ ἦτο τὸ ἔργον του ἰδοὺ ὅμως, ὅτι θὰ ἐγίνετο καὶ αὐτὸς ἐκμαγεῖον τώρα, σκεπασμέ- νος μὲ τὰ χῶματα, εἰς τὸν τάφον του μέσα!

Ὁ ἀτυχῆς νέος Tweddell, ὁ ταφεὶς εἰς τὸ Θησεῖον, τὸν προστατεύει ἀγοράζει καὶ πολλὰ σχεδιαγράμματά του καὶ χειρόγραφά του — τὸ ἀνάγλυφον σχέδιον τῆς Ἀκροπόλεως τὸ κατέστρεψεν ὁ Φωβέλ μόνος του. Τὰ ἀποκτήματά του τὰ στέλλει ὁ Tweddell εἰς Κωνσταντινούπολιν. Εἶναι πολυ- πληθῆ αὐτά. Κατὰ τὸν πλοῦν ὅμως βρέχονται ἐκτίθεν- ται εἰς δωμάτιον τῆς Πρεσβείας διὰ νὰ στεγνώσουν καὶ χάνονται.

Ὁ περίφημος ἱερεὺς Χοὺντ — τὸν ὁποῖον γνωρίζουν τὰ Ἐγγίλια κατορθώματα — κάτι θὰ ἠμποροῦσε ἴσως νὰ μᾶς εἰπῆ.

Δὲν γνωρίζομεν ἂν τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ Tweddell εἶχεν ὀρι- στικῶς ἀποφυλακισθῆ ἢ γνωρίζομεν μόνον ὅτι συνώδευσε τὴν κηδεῖαν του ὁ Φωβέλ.

Ὁ Βοεβόδας εὐρίσκει τώρα στάδιον ἐκβιασμοῦ ἀποφυ- λακίζει καὶ φυλακίζει πάλιν τὰ θύματά του, προεξάρχοντος μεταξὺ τῶν θυμάτων τοῦ Προξένου Γάσπαρη. Δημεύει περιουσίας καὶ ζητεῖ χρήματα.

Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἀπελπίζει τὸν Φωβέλ· εἶναι φιλάργυ- ρος, ἀλλὰ στηρίζεται ὀπωσδήποτε καὶ εἰς τὸ κομπόδεμά του. Ἀναβάλλει, προφασίζεται, κάμνει τὸν ἀπένταρον, ἀλλ' ἐπὶ τέλους πληρώνει καὶ αὐτός.

Οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς περιποιοῦνται ὅσον εἶναι δυνατόν. Ἀλλὰ νέα συμφορὰ ἐπέρχεται: διαταγὴ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως νὰ ἀποσταλοῦν ἐκεῖ ὅλοι δέσμιοι.

Εἰς Κατάστιχον Ἀθηναίου τῶν χρόνων ἐκείνων εὐρίσκομεν τὰ ἑξῆς σχετικά, ἄγνωστα δ' ἔξ ἄλλης πηγῆς:

«1801 Ἰουνίου 23 Κυριακή. Ἦλθε φριμάνι διὰ τοὺς Φραντζέζους νὰ πᾶνε εἰς τὴν Μπόλη καὶ τοὺς ἀλικόντισε εἰς τὰ χαρέμια μέσα χάψι. Εἰς τὸ ἔτος, Ἰουλίου 10 τετράδη ἡ ὥρα εἰς τὰς 5, τοὺς ἐμπαρκάρανε στὸ καῖκι τοῦ Δαμιανοῦ καὶ τοὺς στέλνουν εἰς τὴν Μπόλη, τὸν κόνσολο Γάσπαρη, τὴν μαντάμα, τὸν μουσιοῦ Ρώκ, τὸν Μουσαντρέα (Μετρουῦδ) καὶ τὰς δύο Μουσουκεράδες (τὰς Καῦράκ) τὸν Πιέρο (Γάσπαρη) καὶ Φωβέλ. Καλό τους κατεβόδιο».

Φθάνει ἐκεῖ καὶ ὁ Φωβέλ μετὰ τῶν ἄλλων εἰς δὲ τὴν φυλακὴν γνωρίζεται μὲ τὸν Πουκέβιλ.

Ἐπὶ τέλους ἀποφυλακίζεται καὶ ἀπέρχεται ἐλευνὸς καὶ τρισάθλιος διὰ ῥωσικοῦ πλοίου εἰς Γαλλίαν τὸν Νοέμβριον τοῦ 1801.

Ἄλλ' οὔτε ὁ βίος, οὔτε καὶ αἱ περιπέτειαι τοῦ Φωβέλ τελειώνουν ἐδῶ. Ἐλπίζω ὅτι οἱ ἀναγνώσται τοῦ «Ἡμερολογίου τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος» θὰ τὸν γνωρίσουν καὶ ὡς Πρόξενον ἐν Ἀθήναις εἰς τὸ ἰδιόκτητον ἀναγλυφοβριδὲς σπῆτι του καὶ ὅτι, ἀφοῦ παρακαθίσουν νοερώς εἰς τὰ ἐν Ἀθήναις ἱστορικὰ γεύματά του, θὰ μάθουν εἰς τὸ τέλος, πῶς διενεμήθησαν τὰ ὑπάρχοντά του μετὰ τὸν ἐν Σμύρῃ θάνατόν του.

Δ. ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥΣ

